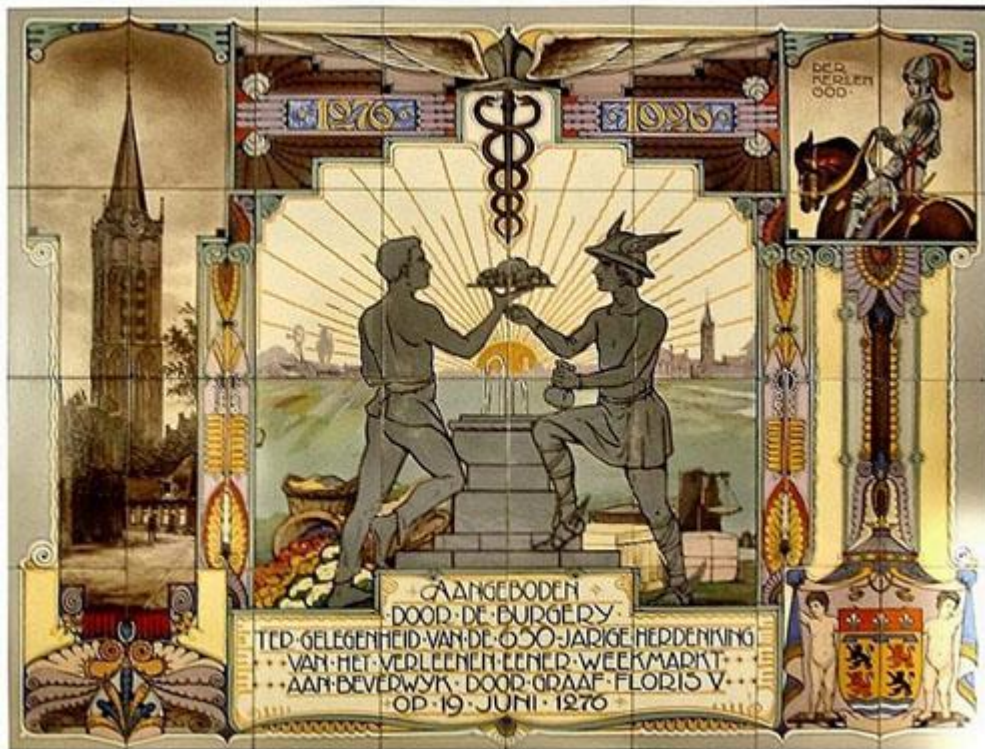

**Collectieplan
Museum Kennemerland
Beverwijk
2017-2020**

oktober 2017

Renate van Zalen

Marina van de Vijver-Aeckerlin

Luc Overman

Collectieplan 2017 – 2020

1. Inleiding	3
2. Collectiebeschrijving	4
3. Collectiegeschiedenis	5
4. Collectieomvang en indeling	8
4.1 collectiebeschrijving	9
4.2 gebruik van de collectie	18
5. Behoud en beheer	
5.1 restauratie	20
5.2 klimaat	21
6. Collectievorming	
6.1 verzamelen	23
6.2 ontzamelen	24
6.3 schenkingen en bruiklenen	25
7. Registratie en documentatie	
7.1 registratie en documentatie	26
7.2 beeld- en geluidmateriaal	26
7.3 bibliotheek	27

1. Inleiding

Het bestuur van Museum Kennemerland presenteert het Collectieplan 2017 – 2020.

Sinds maart 2009 zijn wij een Geregistreerd Museum. Dit brengt met zich mee dat een actueel collectieplan vereist is. Het collectieplan is bestemd voor bestuurders, medewerkers/vrijwilligers, publiek en financiers. Daarnaast zullen ook bruikleenaanvragers, erflaters en schenkers geïnteresseerd zijn in het beleid ten aanzien van de collectie.

Het bestuur wil ervoor zorgen dat het museum op de lange termijn financieel gezond blijft. Bovendien wil zij de risico's zo klein mogelijk houden. Daarom werkt het bestuur met een brede financieringsmix.

De gemeente Beverwijk ondersteunt het museum met een jaarlijkse bijdrage in de huurkosten. Voor aparte projecten worden bijdragen gevraagd van fondsen, bijvoorbeeld voor een kostbare restauratie of een aankoop ter versterking van de collectie.

Het vinden van sponsors heeft als doel het midden- en kleinbedrijf in de regio Midden-Kennemerland te stimuleren het museum te steunen. Het bestuur zoekt hierbij naar wederkerigheid. Wat kan het museum betekenen voor het bedrijf en andersom.

Privépersonen die een binding hebben met het museum kunnen dit ook in financieel opzicht laten blijken. Bijvoorbeeld door toe te treden tot de zogeheten club van 100. Dit zijn honderd mensen die jaarlijks elk honderd euro bijdragen. Ook bestaat de mogelijkheid vriend van het museum te worden.

Sinds 2016 beschikken het museum en het Historisch Genootschap over een Historisch Informatie Centrum (HIC). Hier worden de tweewekelijkse lezingen van het Genootschap gehouden. Daarnaast is het de bedoeling het HIC open te stellen voor multifunctioneel gebruik. Het kan worden gehuurd voor bijvoorbeeld familiereünies, vergaderingen en recepties. De inkomsten uit deze bronnen worden besteed aan de exploitatie van het museum.

In haar statutaire doelstelling beschrijft Museum Kennemerland

Het stichten, inrichten en in standhouden van een oudheidkundig museum, betrekking hebbende op de regio Midden-Kennemerland, historisch onderzoek en publicatie daarvan, organiseren van tentoonstellingen en andere taken van een museum en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords.

Wat de collectie betreft moet onder Midden-Kennemerland worden verstaan: de gemeenten Heemskerk, Beverwijk en Velsen. Wat de samenwerking met historische verenigingen aangaat kunnen we ook Uitgeest, Castricum en Assendelft tot ons werkgebied rekenen.

Het bestuur van Museum Kennemerland onderschrijft de beginselen die zijn opgenomen in de ICOM Code of Professional Ethics. Wij houden ons aan de op deze code gebaseerde museale gedragslijn zoals deze in 2004 in de 21ste Algemene Ledenvergadering is

vastgesteld; voor zover de bepalingen uit de richtlijn ons museum aangaan. Wanneer de ICOM-code wijzigt zal het bestuur de gewijzigde versie stilzwijgend volgen.

Een museum is een permanente instelling, niet gericht op het behalen van winst, toegankelijk voor publiek, die ten dienste staat aan de samenleving en haar ontwikkeling. Een museum verwerft, behoudt, onderzoekt, presenteert, documenteert en geeft bekendheid aan de materiële en immateriële getuigenissen van de mens en zijn omgeving, voor doeleinden van studie, educatie en genoegen. Het bestuur is zich er ten volle van bewust dat cultureel erfgoed zorgvuldig bewaard en gekoesterd moet worden. De kostbare objecten stammen uit de tijd van vorige generaties. Als een "goede huisvader" wil het bestuur het erfgoed behouden en doorgeven aan volgende generaties.

Het museum stelt zich ten doel die voorwerpen en beeldmaterialen te verzamelen die authentiek zijn en een direct verband hebben met kunst, nijverheid, (dagelijks) gebruik en recreatie uit de regio Midden-Kennemerland. Naast fysieke objecten als schilderijen, tapijten en aardewerk gaat het ook om visueel en auditief materiaal in foto's, video's en andere informatiedragers.

Museum Kennemerland is in de regio de enige erfgoedinstelling die de geschiedenis van Midden-Kennemerland behandelt.

Het museum wordt veelvuldig bezocht door scholen, zowel van het basis- als het voortgezet onderwijs. De leerlingen maken dan gebruik van collectievoorwerpen voor het samenstellen van een bescheiden tentoonstelling.

Het museum beschouwt educatie als een van haar kerntaken. De werkgroep educatie richt zich daarbij vooral op leerlingen van het basis- en het voortgezet onderwijs. Daarnaast is de aandacht gericht op het opleiden en bijscholen van de gastvrouwen en gastheren en op het bieden van programma's aan ouderen. In de komende jaren zal de werkgroep een aantal leskisten ontwikkelen.

2. Collectiebeschrijving

Museum Kennemerland beschikt over een evenwichtige, aantrekkelijke en goed onderhouden collectie die op een verrassende wijze wordt ingezet voor presentaties over de regio Midden-Kennemerland. In de collectie komen de unieke aspecten van de regio tot uitdrukking. Zo beschikt Museum Kennemerland onder andere over een uitgebreide verzameling Velser aardewerk, Kinheim tapijten en bijzondere rederijersblazoenen.

De collectie heeft voldoende aanknopingspunten om de regionale cultuurgeschiedenis in beeld te brengen. Het wonen, werken en leven van de bewoners, door de eeuwen heen, kan vanuit verschillende invalshoeken worden belicht.

Dit is het uitgangspunt voor het collectiebeleid waarin het verzamel-, maar ook het ontzamelbeleid wordt vastgelegd en uitgevoerd. In het beleid wordt aandacht geschonken aan de mobiliteit van de collectie. Door uitwisseling met andere instellingen worden de objecten in verschillende contexten gepresenteerd en zal de kennis over en de betekenis van de collectie toenemen. Regelmatig gebruiken andere musea of podia onderdelen van de collectie.

De collectie is ondergebracht in de stichting Museum Kennemerland.

De collectie is geregistreerd, beschreven en gedocumenteerd met behulp van het Zijper Collectie Beheer Systeem (afgekort ZCBS). Dit systeem is ontwikkeld voor niet-commerciële culturele instellingen zoals kleine musea en historische verenigingen. Via ZCBS is de collectie ook online toegankelijk voor het publiek. In hoofdstuk 7 leest u hierover meer.

Streven is om de waardevolle en unieke collectie uit te bouwen langs de lijnen van het collectieplan.

De collectie wordt gebruikt voor onderzoek, vaste en tijdelijke exposities en voor bruiklenen aan andere instellingen.

In 2016 is een lang gekoesterde wens van het museum in vervulling gegaan. In het bestaande gebouw aan het Westerhoutplein is de inrichting gemoderniseerd, zodat de vaste collectie veel beter tot zijn recht komt. De bezoeker wordt aan de hand van een tijdlijn door de zalen geleid, van het Oer-IJ tot ver in de 20^e eeuw. Bovendien zijn de mogelijkheden om visueel materiaal te tonen aanzienlijk verbeterd.

Bovendien is het aangrenzende SAB-gebouw geschikt gemaakt voor multifunctioneel gebruik. De lezingen van het Historisch Genootschap worden er gehouden en de omvangrijke boekencollectie is er ondergebracht.

Er is tevens een aparte ruimte ingericht voor het IT-beheer van het museum en het werken met het registratiesysteem. Ook zijn er faciliteiten voor foto- en videobewerkingen voor gebruik in het museum of bij presentaties buiten de deur.

Via een tussengang staan beide gebouwen permanent met elkaar in verbinding. Zo is er een Huis van de Geschiedenis ontstaan, een Huis met vele kamers.

3. Collectiegeschiedenis

In 1927 is een tentoonstelling georganiseerd ter herdenking van 650 jaar marktrechten van Beverwijk. Dit was aanleiding om een museum op te richten. In 1930 werden gelden bijeengebracht om de toenmalige gemeentesecretaris J.W.A.C. van Loenen te huldigen. Met deze gelden werd in 1931 de Kennemer Oudheidkamer geopend.

De Oudheidkamer is in de loop der tijd in diverse gebouwen gevestigd, onder meer in het raadhuis van Beverwijk aan de Breestraat (1930-1946), de voormalige Huishoud- en Industrieschool in de Raadhuisstraat 5 (1946-1955), het Regthuis te Uitgeest (1955-1963), de Zeewijkschool aan de Romerkerkweg 36 (1963-1967) en de buitenplaats Scheybeeck (1967-1989). De Oudheidkamer moest in 1989 Scheybeeck verlaten en kreeg het voormalige raadhuis van Wijk aan Zee en Duin toegewezen.

Het gebouw is voor de verhuizing gerenoveerd en aangepast aan een aantal museale eisen op het gebied van conservering, beveiliging en presentatie. Het nieuwe onderkomen werd

officieel in gebruik genomen in december 1991. Bij de ingebruikname van het nieuwe pand werd de naam gewijzigd in Museum Kennemerland.

In 1934 vermeldt het jaarverslag dat er al 2359 voorwerpen in huis zijn. Tot 1937 verschijnt er wekelijks een lijstje in de kranten van verworven objecten. Wanneer de toenmalige Oudheidkamer meer ruimte krijgt roept het bestuur de burgers op meer voorwerpen af te staan. Pas dan vraagt men zich af 'welke selectie men maakt'.

Vanaf 1950 begint men zich meer te richten het werven van objecten die een regionale binding hebben.

Vanaf de jaren '70 groeit de interesse voor Velser aardewerk. Men struint bric-à-brac-zaakjes in de provincie af. In korte tijd wordt een aardige verzameling bijeen gebracht. Dankzij ontmoetingen met oud-werknemers van de fabriek wordt de collectie substantieel uitgebreid. Thans beschikt het museum over bijna 500 stuks Velser aardewerk.

Een zelfde verhaal is te vertellen over de Kinheim-tapijten. In 1973 wordt een eerste tapijt aangekocht bij een veiling van Mak van Waay. Het museum breidde vervolgens gestaag haar collectie uit met foto's, proeflappen en tekeningen. In 2016 is een wandtapijt in langdurige bruikleen afgestaan door de weduwe Witkamp. Het hangt in de nieuwe Nijverheidszaal.

In de grote zaal hangen vier blazoenen van rederijdersgezelschappen, achtergelaten te Beverwijk in 1621 na een Landjuweel. Blazoenen zijn geschilderde wapenschilden met een kenmerkende afbeelding. Elke rederijderskamer had zijn eigen blazoenen. Ze kwamen in 1804 te voorschijn op de zolder van het toenmalige Raadhuis van Beverwijk. De gemeente Beverwijk heeft de blazoenen in 1931 geschonken aan de toenmalige oudheidkamer.

De wapenschilden zijn alle vier gerestaureerd met rijkssubsidie en behoren tot de kwetsbare voorwerpen die in klimatologisch opzicht de meeste aandacht vragen. Het museum bezit ook een namaakblazoenen van het Beverwijks rederijdersgezelschap en enkele prenten. De kans tot uitbreiding is niet groot. In 1982 werd een tentoonstelling over Rederijders door het museum georganiseerd, waarbij vele blazoenen van elders ter vergelijking aanwezig waren. In 2006 zijn de blazoenen tijdelijk uitgeleend aan het Visserijmuseum Vlaardingen.

Rederijders zijn amateurdichters en voordrachtskunstenaars die zich vanaf de late middeleeuwen gingen organiseren in verenigingen. Vanuit Vlaanderen, waar deze verenigingen een aanzienlijke culturele en maatschappelijke macht verworven, verschenen ze ook in Brabant, Zeeland en Holland. Tijdens feestelijke bijeenkomsten gingen de verschillende rederijderskamers met elkaar in competitie. Deze wedstrijden werden "landjuwelen" genoemd.

Deze rederijderskamers zouden de Nederlandstalige literatuur vanaf de 15e tot een stuk in de 16e eeuw beheersen. Bijna iedereen die zich als amateur of professioneel met literatuur bezighield werd lid van een rederijderskamer of was er nauw bij betrokken. De bekroning van de rederijderscultuur was de stichting van een eigen schouwburg. Zo schreef Joost van den Vondel na de stichting van "Den Amsterdamschen Schouwburg" in 1637 zijn "Gijsbreght van Aemstel".

Beverwijk had zijn eigen rederijderskamer, De Witte Lely genaamd. In 1621 organiseerde deze een zogeheten Landjuweel waar kamers uit andere steden aan deelnamen. Gebruikelijk was dat elke kamer zijn eigen blazoenen meenam. Bij een opruiming bleek dat de blazoenen van een Schiedamse, een Amsterdamse en van twee Haarlemse rederijderskamers in Beverwijk waren achtergebleven. Er zijn in Nederland naar schatting nog enkele tientallen geschilderde blazoenen aanwezig. De reeks van vier blazoenen binnen één collectie van een openbaar museum is uniek te noemen en het grootste aantal dat wij binnen Nederland kennen.

Het museum beschikt over een aanzienlijke collectie met betrekking tot buitenplaatsen, variërend van schilderijen, aquarellen, kaarten tot gebruiksvoorwerpen. De buitenplaatsen lagen destijds langs de oevers van het Wijckermeer; waaronder Meervliet, Scheijbeeck, Akerendam, Beekestijn, Rooswijk, Waterland en Velserbeek. De portretten van Joost Baeck en Magdalena van Erp, bewoners van Scheijbeeck, zijn in de jaren '50 door ruiling met een museum in Lyon in bezit gekomen van het museum. Burgemeester Scholtens ruilde een schilderij van Magnasco tegen de twee portretten.

De collectie is grotendeels eigendom van Museum Kennemerland. Onderdelen van de collectie zijn ooit geschonken door de gemeente Beverwijk aan de toenmalige Oudheidkamer. De gemeente heeft ook delen in bruikleen gegeven. Een klein deel van de collectie is in bruikleen gegeven door het Frans Halsmuseum en door de gemeente Velsen, afkomstig uit het toenmalige museum Beekestijn. Er werden aankopen gedaan bij antiquairs, handelaren en bij veilingen. Door de jaren heen hebben particulieren vele bruiklenen en schenkingen aan het museum gedaan.

4. Collectieomvang en indeling in kerncollecties en overige collecties

De kerncollectie van museum Kennemerland heeft een belangrijke cultuurhistorische waarde en is daardoor geschikt om de geschiedenis van Midden-Kennemerland te belichten. De omgeving is van historische betekenis; vanaf de vroeg Romeinse vindplaats in Velsen tot de 19de eeuwse Lunetten en de nieuwe verbindingswegen van de 20ste eeuw. De regio ontpopte zich als handelsnederzetting en dat leidde ertoe dat Beverwijk in 1276 marktrechten verkreeg en in 1298 stadsrechten. In de Gouden Eeuw verbleven diverse schilders en schrijvers in deze omgeving. Zo brachten Carel van Mander, Thomas Wijck en Joost van den Vondel enige tijd door op Huize Scheijbeeck. In latere tijden bezocht de etser F.J. IJserinkhuijsen regelmatig de regio en bracht hier vele productieve vakanties door. Museum Kennemerland prijst zich gelukkig met werken van voornoemde kunstenaars.

Kijkend naar het intrinsieke belang van de diverse verzamelingen en de potentie die het museum heeft, dan valt Museum Kennemerland een eervolle plaats toe binnen het gezelschap van verwante instellingen in de regio Kennemerland. Daartoe behoren onder meer de Oudheidkamer in Heiloo, Huis van Hilde in Castricum, het IJmuider Zee- en Havenmuseum "De Visserijschool" en Museum Haarlem.

Het museum beheert een aantal kerncollecties en een aantal andere collecties, die deels de kerncollecties aanvullen of ondersteunen, maar soms ook op zichzelf staan. De collecties tezamen bestaan uit bijna 6000 voorwerpen en circa 8000 foto's, video's of ander beeldmateriaal.

De *kerncollecties* zijn uniek en hebben een hoge museale waarde:

- Bodemvondsten
- Rederijkersblazoenen
- Buitenplaatsen
- Velsers aardewerk
- Kinheim tapijten

De *overige collecties* zijn kenmerkend voor de regio, maar hoeven niet per se een hoge museale waarde te hebben.

Bedrijven, bedrijfsreclame en gedenkorden

Boeken en artikelen in drukvorm en digitaal

Foto's en andere beeld- en geluidsdragers

Gevelstenen

Keramiek

Land- en tuinbouw

Penningen

Persoonlijke accessoires
Prenten, tekeningen
Plattegronden en landkaarten
Religie
Schilderijen
Speelgoed
Tegeltableaus
Textiel
Verenigingen
Wijk aan Zee

4.1 Collectiebeschrijving

Museum Kennemerland heeft een bijzondere en op een aantal punten unieke collectie waaronder het Velser aardewerk van de Kennemer Potterij; volgens voormalig conservator Friso Berkhout de grootste en best gedocumenteerde verzameling op dit gebied. Verder tapijten van Handknoperij Kinheim en Rederijersblazoenen uit de 16^e- en 17e eeuw. De historische verzameling valt zoals reeds gezegd in een aantal deelcollecties uiteen. Die deelcollecties overlappen elkaar, zeker als men zowel naar onderwerp als naar materiaal kijkt. Bij prenten, penningen of foto's vindt men voorwerpen die behoren tot een deelcollectie met een bepaald onderwerp, zoals die betreffende rederijers, buitenplaatsen of bedrijven. De verzameling geeft een rijk beeld van de geschiedenis van Beverwijk en de regio. Daarnaast zijn er historische voorwerpen die gebruikt zijn in heel Nederland en dus niet typerend zijn voor Kennemerland alleen, doch meestal wel daar een duidelijk gebruik hebben gehad. Het verzamelen was niet altijd even bewust of selectief in tegenstelling met de huidige voornemens op dit punt. Een overzicht van de andere collecties laat de sterke en zwakke punten zien.

De kerncollecties

1. Bodemvondsten

De bodemvondsten horen tot de oudste voorwerpen in onze collectie. Ze zijn in ons bezit gekomen door de activiteiten van de Archeologische Werkgroep Beverwijk-Heemskerk die vanaf 1962 met het museum is verbonden.

De bodemvondsten beslaan de periode van de Late Bronstijd tot en met de 19e eeuw. De vondsten uit de Late Bronstijd, IJzertijd, Romeinse tijd en vroege Middeleeuwen bestaan grotendeels uit aardewerkfragmenten; tezamen met grondsporen geeft het aardewerk aanwijzingen voor de vroegste bewoning in dit gebied. Materiaal uit de Late Bronstijd en IJzertijd is gedocumenteerd en beschreven door R.M. van Heeringen in "The Iron Age in the Western Netherlands" (1992). Een bepaald type aardewerk uit het gebied tussen Rijn en Oer-IJ heeft de naam "Heemskerk aardewerk stijlgroep" gekregen.

De vondsten uit de Middeleeuwen en jongere perioden geven een beeld van (een deel van) de wooncultuur en de middelen van bestaan. Deze zijn vooral afkomstig van de voormalige kasteelterreinen, buitenplaatsen en stads- en dorpskernen in Beverwijk en Heemskerk.

Een belangrijke groep wordt gevormd door de vondsten van kasteel Oosterwijk: voorraadpotten, kogelpotten, delen van een braadspit, olielamp, bronzen schaal (13e-14e eeuw), beschreven door J.G.N. Renaud in de Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek in 1961 en 1966.

Enkele majolicaschotels zijn beschreven door Dingeman Korf in "Nederlandse Majolica" (1981).

Het merendeel van de bodemvondsten zijn overgedragen aan het Provinciaal Depot voor Bodemvondsten in het Huis van Hilde te Castricum. Door middel van langdurig bruikleen blijven de voorwerpen uit de vaste expositie in het museum aanwezig.

Voor de verbouwing van 2016 waren interessante bodemvondsten tentoongesteld in het open depot op de eerste verdieping. Na de verbouwing is een interessante selectie daaruit verplaatst naar een grote vitrine in de benedenzaal. In de vitrine zijn de objecten op vindplaats gegroepeerd. Blikvanger bij binnenkomst is de pottenstapel, een langdurige bruikleen van de archeologische werkgroep Velsen.

Alle circa 250 vindplaatsen uit het werkgebied van de werkgroep, Beverwijk en Heemskerk, zijn opgenomen in Archis, het landelijk archeologisch registratiesysteem.

2. Rederijersblazoenen

In de grote zaal hangen de vier blazoenen van rederijersgezelschappen, achtergelaten te Beverwijk in 1621 na een Landjuweel. Naar schatting zijn nog enkele tientallen geschilderde blazoenen in Nederland aanwezig. Van het Frans Halsmuseum en het Rijksmuseum is bekend dat zij blazoenen hebben. Maar het museum Kennemerland kan met trots zeggen dat het de grootste reeks blazoenen bezit van alle openbare musea in Nederland.

Alle vier zijn indertijd gerestaureerd met rijkssubsidie. De werken behoren tot de kwetsbare voorwerpen en vragen in klimatologisch opzicht de hoogste aandacht.

Een namaakblazoen van het Beverwijks rederijersgezelschap en enkele prenten in het grafiekdepot behoren tot de groep. De kans is erg klein dat er in de toekomst nog aanvulling mogelijk is. Ook het drukwerk rondom blazoenen is al ondergebracht bij andere musea en bibliotheken, zoals de Haarlemse Stadsbibliotheek en het Frans Halsmuseum.

3. Buitenplaatsen

Het museum beschikt over een rijk gevarieerd aantal voorwerpen die afkomstig zijn van buitenplaatsen in Midden-Kennemerland. De kracht van deze collectie zit in de

veelsoortigheid. Verschillende aspecten van het leven op vroegere buitenplaatsen kunnen worden getoond: de bewoners, de tijdelijke gasten, het interieur, het buitenleven en de ligging in de regio.

In de grote zaal zijn onder andere te zien: een achterglasschildering, portretten van bewoners zoals de familie Boreel, objecten over gasten, zoals Vondel op Scheybeeck en Gorter op Beeckzang, een 18e-eeuws trekkarretje, twee putti uit de tuin van Beekestijn, gegraveerd zilver, boeken, kaarten en vooral afbeeldingen in tekening en prent.

Er is een afzonderlijk prentenkabinet ingericht met afbeeldingen van buitenplaatsen.

De voorwerpen bevinden zich in goede staat. Enkele zijn gerestaureerd.

In depot zijn nog kaarten, topografische afbeeldingen (waaronder zeven fraaie aquarellen van Velserbeek door H. Numan), portretten en drie glasramen. De overige grafiek, tekeningen en kaarten zijn ongespecificeerd opgenomen onder de rubriek grafiek. Het museum heeft diverse objecten in bruikleen van de gemeente Velsen, o.a. afkomstig van Beekestijn.

Het belang van de deelcollectie is groot voor stad en regio en alleen al daarom is het wenselijk om naar uitbreiding te streven. Met name gaat de voorkeur uit naar tafelzilver en familieportretten.

4. Velser aardewerk

Een van de kerncollecties is opgebouwd met producten van de Kennemer Potterij, aangevuld met producten van de voorganger en nakomers van de Pottterij. Het is de grootste en best gedocumenteerde verzameling op dit gebied in heel Nederland. Het betreft voornamelijk producten die een vrij volledig beeld geven van het maakproces, zowel naar vorm als decor van de aardewerkfabriek. Een viertal originele foto's, een catalogus en 16 potten van verwante bedrijven, waaronder de Vier Paddestoelen, NV Pottenbakkerij, Utrecht vullen de collectie aan. De verzameling van Museum Kennemerland is een der vijf collecties in Nederland, die een goed beeld geven van de productie van een aardewerkfabriek uit de afgelopen 140 jaar. Alleen al daarom mag dit van bovenregionaal belang genoemd worden.

De mooiste objecten zijn voor het publiek te zien in raamvitruines in de Nijverheidszaal.

Overige objecten zijn vanwege de klimatologische omstandigheden tijdelijk opgeslagen in een kast in de Nijverheidszaal.

5. Kinheim tapijten

Een vergelijkbare collectie is die van de handtapijtknoperij Kinheim, die van 1910-1973 in Beverwijk bestaan heeft en zeer grote tapijten naar ontwerp van deels zeer bekende kunstenaars heeft vervaardigd voor overheidsgebouwen, bedrijven, schepen en particulieren. De eerste aankoop door Museum Kennemerland betrof twee tapijten en twee kussens naar ontwerp van Theo Nieuwenhuis, spoedig gevolgd door een schenking van veel materiaal door de werkplaats na de sluiting en foto's en documentatie door familie van de oprichters. Sindsdien is er systematisch, zij het selectief verworven. De kleden van wol vergen zorg in verband met mot. Meestal zijn de kleden van groot formaat, waar momenteel

weinig expositieruimte voor beschikbaar is. Er zijn thans vrij veel objecten van de bij de werkplaats betrokken kunstenaars in het museum vertegenwoordigd. Enkele fondsen, waaronder de Vereniging Rembrandt, hebben aan de collectie bijgedragen. De collectie bevat naast tapijten ook productiemiddelen, waaronder het kleinste getouw, ontwerpen, foto's, reclameboekjes en documentatie. Aard en omvang maken dit bezit van bovenregionale betekenis. De collectie bevindt zich in goede staat al zal regelmatige controle noodzakelijk zijn. Vanwege de beperkte depotruimte wordt niet gestreefd naar nieuwe aankopen. Wel wordt onderzoek gedaan naar de locaties in Nederland waar Kinheim tapijten liggen.

De overige collecties

De deelcollecties zijn specifiek voor de regio en historisch interessant, maar hebben niet altijd een hoge museale waarde. In alfabetische volgorde:

Bedrijven, bedrijfsreclame en gedenkborden

Een van de grootste deelcollecties van het museum heeft betrekking op de regionale bedrijvigheid. We beschikken over zeer diverse reclame-uitingen waarbij ook het materiaalgebruik rijk geschakeerd is. We noemen drukwerk (affiches), keramiek (gedenktegels) en glas. Vaak betreft het een uniek product ter gelegenheid van een jubileum. Voor het museum vereisen de emailen reclameborden speciale aandacht omdat ze erg gevoelig zijn voor roestvorming.

Verder zijn er veel verpakkingsmaterialen uit de 19^e en de 20^e eeuw.

In de hal op de begane grond is een kleine vitrine ingericht over sigaren, aardbeien en Beverol.

Over het algemeen bevinden deze voorwerpen zich in goede staat. Enige zijn gerestaureerd en een enkele zou nog conservering behoeven. De verzameling verdient het uitgebreid te worden, al komt er weinig op de markt van voldoende kwaliteit en is datgene wat aangeboden wordt meestal geen aanvulling.

Boeken en artikelen in drukvorm en digitaal

De bibliotheekcollectie van Museum Kennemerland en het Historisch Genootschap bestaat uit ongeveer 3.000 materialen. Het gaat hierbij niet alleen om gedrukte materialen zoals boeken en artikelen, maar ook om digitale media. De bibliotheek heeft een eigen collectieplan. U kunt hierover meer lezen op pagina 27.

Foto's en andere beeld- en geluidsdragers

Deze collectie bestaat uit circa 8000 foto's. Voor een groot deel zijn dit afdrukken op papier. Het museum beschikt ook over ongeveer 800 glasnegatieven. Ook dia's en videomateriaal zijn in deze collectie opgenomen. Ook zijn de ruim 1400 prentbriefkaarten in deze collectie opgenomen, omdat het in feite fotomateriaal is. Veel van dit materiaal is te bekijken via het ZCBS, via de beeldbanken op de websites www.museumbeverwijk.nl en www.museumkennemerland.nl. U kunt hierover meer lezen op pagina 26.

Gevelstenen

Van een aantal verdwenen panden in de regio zijn gevelstenen bewaard gebleven. Vanwege de afbeeldingen, gecombineerd met hun precieze herkomst zijn bijvoorbeeld de gevelstenen het Everzwijn, het Klaverblad en de Leeuwenkop interessant. Het topstuk wordt gevormd door een gevelsteen die afkomstig is van een pand aan de Peperstraat in Beverwijk: het Slot van Koningsbergen. Naar de herkomst van dit object is uitgebreid studie gedaan.

Keramik

Naast het Velser aardewerk bezit het museum nog ander keramik. Het betreft objecten uit verschillende periodes en die voor uiteenlopende functies werden gebruikt. In museaal opzicht zijn de voorwerpen van een minder belangrijke orde. Het staat op meerdere plekken in het museum uitgesteld. In het open depot staat 19^e-eeuws Europees porselein en aardewerk en enkele blauwe 18^e-eeuwse Delftse borden en schotels uitgesteld. Een Delfts scheerbekken is ongetwijfeld het belangrijkste stuk hiervan. Verder is de keukenkast van de buitenplaatsen deels gevuld met keramik.

Land- en tuinbouw

Een kleine deelcollectie betreft land- en tuinbouw, met gereedschappen, reclameartikelen en verpakkingen, zowel van te veilen producten als van busgroente. Ook een aantal zaken die met de vroegere tuinbouwveiling te maken hebben. Uitbreiding van de collectie op dit gebied zou een goede zaak zijn, daar Beverwijk jarenlang bekend was om zijn goede tuinbouwproducten. Deze productie is in de regio vrijwel gestopt. Gezien de omvang van vele voorwerpen is een voorzichtig beleid bij verwerving geboden. De toestand is goed. Binnen deze collectie zijn de objecten over de conservenfabriek vermeldenswaardig. Verschillende facetten van het bedrijfsmatig conserveren van tuinbouwproducten kunnen worden getoond.

Penningen

Deze collectie van ruim honderd objecten bevat penningen, medailles, draagtekens en munten. Er zijn penningen met een diverse oorsprong. Het museum beschikt niet alleen over hondenpenningen en brandspuitpenningen, het heeft ook rederijkerspenningen. Het is een geordende en beschreven collectie, die in genummerde envelopjes is geborgen. Er moet nog een controle plaatsvinden op volledigheid.

Het materiaal is in goede staat en geregistreerd. Het verdient om op den duur op een meer moderne wijze te worden geborgen. Ontbrekende penningen met betrekking tot de streek worden regelmatig aangeschaft, wat verantwoord is om door te zetten, gezien kwaliteit en omvang van de bestaande collectie.

Persoonlijke accessoires

Ruim 200 objecten hebben betrekking op bezigheden die het alledaagse leven van vroeger typeren, zoals schrijven, lichamelijke verzorging en roken. Naast vele pijpen, pijpen- en sigarenstandaards, tabakspotten, snuifdozen, kwispedoors en dergelijke zijn er ook vuurmokers, zoals een tondeldoos. Enkele pijpen in depot zijn beschadigd. Er is een herentoiletendoos met inhoud en een complete serie rijwielbelastingplaatjes.

De kleine verzameling damesaccessoires weerspiegelt enigszins het bezit en de bezigheden van dames op de buitenplaatsen. Zij bestaat uit enkele beursjes, sieraden,

naaigerei, reukflesjes, toneelkijkers, brillen, cachets en een droogbloemboekje. Een fijne selectie van accessoires is uitgesteld in een kleine vitrine in de zaal van de buitenplaatsen. Andere voorwerpen staan bij elkaar in een vitrine in het open depot. Bijzonder zijn een paar handschoenen en een batisten zakdoekje afkomstig van Koningin Anna Paulowna.

Verwerving geschiedt alleen als de kwaliteit goed is en het te verwerven stuk in de deelcollectie past.

Plattegronden en landkaarten

Een collectie van topografische aard mag in geen enkel regionaal museum ontbreken. Gelukkig beschikken wij daar in ruime mate over. Dit varieert van vroege tekeningen van de streek uit de 7^e eeuw tot kaarten die de naoorlogse groei in de woningbouw tonen. In diverse kleine prenten beschikken wij over topografische kaarten van het Noord-Holland in de 17^e en 18^e eeuw. Ook van Kennemerland is grafiek aanwezig. Dit varieert in schaal van de regio als geheel tot stadsplattegronden en afzonderlijke buitenplaatsen. In de grote zaal hangt de meer dan manshoge kaart met een overzicht van alle buitenplaatsen. Bezoekers blijven hier altijd geïnteresseerd voor staan.

Het merendeel der kaarten en plattegronden bevindt zich in een redelijke tot goede conditie. Omstreeks een kwart verdient restauratie, deels van eenvoudige, deels van ingrijpende aard. In de loop der jaren is reeds veel gerestaureerd. De collectie is voor een groot deel opnieuw opgezet op zuurvrij karton met medewerking van het provinciaal restauratieatelier. Wel dienen de kaarten in zuurvrije dozen te worden geborgen. Uitbreiding wordt nagestreefd bij kaarten en plattegronden die betrekking hebben op Kennemerland in de ruimste zin.

Prenten en tekeningen

In deze grote collectie van ruim 800 items bevinden zich placaten van de Staten van Holland en Westvriesland uit de eerste helft van de 18^e eeuw. Ook andere proclamaties van "het gezag". Verder 16^e eeuwse prenten naar Van Heemskerk en Stradanus en prenten en tekeningen van Thomas Wijck uit de 17^e eeuw (facsimile). Interessant is dat in de 19^e eeuw geprobeerd is om de rederijderskamers nieuw leven in te blazen. Het museum bezit programma's van voorstellingen van rederijderskamers aan eind van de 19^e eeuw. Ook bijzonder is de ingekleurde houtsnede van een stripverhaal over "de muzikant" dat vermoedelijk uit 1800 stamt.

De collectie bevat een bont scala aan tekeningen, portretten, calligrafie, kermiswensen, paaswensen kostuumprenten, stambomen, diploma's, overheidsproclamaties en oorkonden.

Het merendeel der prenten bevindt zich in een redelijke tot goede conditie. Omstreeks een kwart verdient restauratie, deels van eenvoudige, deels van ingrijpende aard. In de loop der jaren is reeds veel gerestaureerd. De collectie is voor een groot deel opnieuw opgezet op zuurvrij karton.

Uitbreiding wordt nagestreefd bij prenten en tekeningen die betrekking hebben op het Kennemerland in de ruimste zin.

Religie

Van diverse kerken in de regio bezit het museum objecten. Het betreft voorwerpen van diverse aard. Het gaat onder andere om objecten uit het interieur van kerken die geen religieuze functie meer hebben. Ook divers drukwerk ter gelegenheid van een herdenking is in bezit. Verder zijn er prenten aanwezig van het exterieur van kerken. Vermeldenswaard is de originele bouwtekening van de Goede Raadkerk.

Rond 2010 zijn 7 kerkelijke gewaden verworven, die afkomstig zijn uit de inmiddels gesloten kerk Regina Caeli. Over het algemeen in goede staat en slechts summier geregistreerd. De kerkgewaden bevinden zich in gesloten depot.

Het werven van nieuwe voorwerpen kom alleen in aanmerking als ze een aanvulling zijn op de huidige collectie. In de inmiddels gesloten Goede Raadkerk bevindt zich een groot altaartapijt van Kinheim. De bestemming voor dit tapijt is anno 2017 nog onbekend. Gezien de afmetingen streeft het museum er niet naar dit object in huis te halen, maar het museum spant zich wel in dat dit tapijt een passende bestemming krijgt.

Schilderijen

De collectie schilderijen (inbegrepen de aquarellen) beslaat een grote periode, van voor 1600 tot na 2000. Daaronder bevinden zich enkele topstukken. Voor een deel zijn deze aangekocht, andere zijn bruiklenen. Het museum bezit ook enkele moderne schilderijen en werk van lokale schilders. Enkele belangrijke werken zijn te zien in de vaste tentoonstelling, het merendeel bevindt zich in depot. Hieronder beschrijven wij ze in chronologische volgorde.

1500-1600

Uit deze vroege periode beschikt het museum over slechts 1 werk, maar dat is wel een topstuk. Het gaat om het schilderij "Vlucht naar Egypte" uit 1596 van Carel van Mander. Hij is ook de samensteller van het bekende schildersboek. De vlucht naar Egypte is ook de afbeelding van het blazoen van de Beverwijkse rederijkerskamer. Het schilderij hangt nu boven de toegang naar het keukentje; en wordt niet altijd opgemerkt. Het verdient een meer prominente plek.

1600-1700

Uit deze eeuw mogen twee werken niet onvermeld blijven. "Voor de herberg" van de schilder Thomas Wijck en "Visserspaar in schuur" van Pieter de Putter. Beide schilders genieten nationale bekendheid. Na de verbouwing van 2016 is de collectie opnieuw ingericht. Helaas komen deze twee werken in de nieuwe expositie niet goed genoeg tot hun recht. "Visserspaar in schuur" hangt nu in de voormalige hal en wordt aan het gezicht onttrokken door een manshoge stenen grensmaal. "Voor de herberg" staat in het gesloten depot, bij gebrek aan een mooie plek op de begane grond. Het corrigeren van deze "schoonheidsfouten" behoort tot de prioriteiten.

1700-1800

Vanwege de bijzondere techniek noemen we de achterglasschildering van Jonas Zeuner uit 1776 waarop Marquette is afgebeeld. Achterglasschilderingen komen niet veel meer voor. Het werk is beschadigd. Het hangt nu in de grote zaal. Door de bijzondere techniek en de afbeelding van Marquette past het heel goed in de collectie buitenplaatsen. Maar om het

blijvend ten toon te stellen moet het gerestaureerd worden. Er wordt momenteel uitgezocht of dit financieel haalbaar is.

1800-1900

We beschikken over een schilderij van Arnoldus Eymer uit 1834. Het heet "Gezigt in een der Hollandse zeedorpen" en stelt Wijk aan Zee voor. Het is onlangs gerestaureerd. Arnoldus Eymer was in de 19^e eeuw een gerenommeerd tekenaar. Ook andere musea hebben werk van hem, zoals het Boymans van Beuningen in Rotterdam, het Frans Halsmuseum en het Teylersmuseum in Haarlem, het Rijksmuseum, Kröller-Müller te Otterlo en de Rijksprentenkabinetten te Amsterdam en Leiden.

1900-2000

Het museum heeft circa 50 werken uit de vorige eeuw. Ze zijn wisselend van kwaliteit. Sommige werken zijn onder een bredere publieke aandacht gebracht. Er zijn tijdelijke tentoonstellingen gewijd aan Sipke van der Schaar en Jan van der Schoor.

Speelgoed

Een kleine collectie speelgoed met enkele belangrijke stukken kan als enigszins representatief voor de streek beschouwd worden. Het zijn voorwerpen uit de 18^e, 19^e en 20^e eeuw. Belangrijke stukken zijn een 19^e-eeuwse keuken (met vele onderdelen), een speelgoedaltaar met alle bijbehoren, kinderschaatsjes, een bakkerswagen met verschillende soorten brood en een draaimolen. De merendeels 19^e-eeuwse voorwerpen zijn met enkele representatieve moderne voorwerpen aangevuld, zoals een hoelahoep. Een selectie van oud speelgoed is in een aparte vitrine op de begane grond voor publiek toegankelijk. De collectie is in goede staat. Bij de prenten en in de bibliotheek bevindt zich verwant materiaal.

Aanvulling zou toegespitst moeten worden op kwalitatieve stukken, representatief modern speelgoed en voor de regio typerend materiaal.

Tegeltableaus

Onder de collecties bevinden zich ruim twintig tegeltableaus, allen uit de 20^e eeuw. Het fraaiste exemplaar is een tableau uit 1926, gemaakt ter herdenking van 650 jaar weekmarkt in Beverwijk. Tot 2014 bevond het zich in het stadskantoor aan het Kennedyplein. Het heeft tot 2016 in depot gelegen, compleet met nog delen van de gesloopte muur. Dankzij een financiële bijdrage van de gemeente Beverwijk zijn de tegels gerestaureerd. Het tableau hangt in de publieksruimte van het Historisch Informatie Centrum. Het prijkt ook op de titelpagina van dit document.

Daarnaast bezit het museum een kleine vijftigtal losse tegels die in ouderdom variëren van een 16^e eeuwse vloertegel tot moderne tegels uit het eind van de 20^e eeuw.

Vermeldenswaard is een mooie verzameling tegels met dier- bloem- en mensmotieven uit de 17^e eeuw, de tijd van de buitenplaatsen. Verder bezit het museum tegels van kenmerkende gebouwen in de regio, zoals de Velsertunnel en het Rode Kruisziekenhuis.

Textiel

De textielcollectie is bescheiden. Tien onderdelen van een Westfries vrouwenkostuum, vroeger gemonteerd op een pop en daar vanwege conservatoire redenen afgehaald en opgeborgen. De collectie omvat onder andere poppenkleertjes en enkele babykleertjes, naast een 21 tal, ten dele ingelijste merklappen in goede staat. Op termijn wordt bekeken of het zinvol is een aparte deelcollectie "textiel" te handhaven. Een oplossing zou zijn om elk object bij een andere deelcollectie onder te brengen, zoals bijvoorbeeld speelgoed.

Verenigingen

Onder de verzamelnaam "Verenigingen" heeft het museum een ruime collectie. Een interessant deel hiervan heeft betrekking op 19e eeuwse toneelverenigingen, die zich rederijkers noemden, in navolging van de vroegere rederijkerskamers. Het gaat om ruim honderd objecten op papier, zoals programma's, uitnodigingen, affiches, en dergelijke. Het beslaat de periode van 1890 tot 1972. Daarnaast ledenlijsten van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen die teruggaan tot 1798. Verder bevat de collectie veel prijzen en lidmaatschappen van verenigingen op het gebied van muziek, sport en cultuur. De toestand van het materiaal is goed. Er is geen behoefte om actief te verwerven.

Wijk aan Zee

In verschillende deelcollecties komen objecten voor die betrekking hebben op Wijk aan Zee. In het algemeen streeft het museum er niet naar om collecties op te hangen aan een specifieke locatie. Maar in het geval van Wijk aan Zee zijn er goede redenen om een uitzondering te maken. Wijk aan Zee had kenmerken die andere delen van de regio niet hebben: het was en is een badplaats, er was al vroeg toerisme, er woonden schelpenvissers. De voorwerpen die wij in bezit hebben typeren laten die eigenheid goed zien.

Er zijn afbeeldingen van de schelpenvisserij. We beschikken over een imposante tand van een aangespoelde walvis. Verder is het dorpsaanzicht van Wijk aan Zee door tientallen kunstenaars vastgelegd.

Mede dankzij de inventaris van het inmiddels opgeheven VVV-kantoor beschikken we eveneens over voorwerpen die het toerisme in vele facetten toont. Diverse souvenirs in de vorm van klompjes, bekers, schaaltes, asbakken horen tot de collectie.

Ook hebben de bewoners van Wijk aan Zee regelmatig op creatieve wijze de liefde voor hun dorp tot uitdrukking gebracht in drukwerk, in muzikale vorm of door het vervaardigen van gezelschapspelen. Objecten die betrekking hebben op de geschiedenis van de reddingsmaatschappij horen ook typisch bij deze deelcollectie.

4.2 Gebruik van de collectie

Museum Kennemerland heeft een groot aantal van haar objecten in een vaste tentoonstelling opgenomen. De vaste tentoonstelling bevindt zich op de begane grond en in een open depot op de eerste etage. Op de begane grond is de collectie volgens een tijdlijn geordend. Bij binnenkomst treft de bezoeker allereerst de bodemvondsten aan in een grote vitrine. Vervolgens krijgt de ontwikkeling van de Breestraat aandacht. Daarna is veel ruimte besteed aan de buitenplaatsen door middel van schilderijen, stijlmeubelen en kaarten. De rederijdersblazoenen hebben een eigen prominente plek. Via een doorgangsruijme, waar een keuken van een buitenplaats is nagebouwd, komt de bezoeker in de voormalige hal. Daar zijn bedrijvigheid uit de 20^e eeuw en de keizersportretten gecombineerd. De nijverheidszaal herbergt het Velser aardewerk in raamvitruines en tapijten van Handknoperij Kinheim aan de wand. In twee kleine kabinetten bij de voormalige ingang zijn prenten en attributen over rechtsspraak tentoongesteld. De resterende zalen op de begane grond zijn bestemd voor de wisseltentoonstellingen.

In het open depot is een uitgebreide verzameling van diverse objecten tentoongesteld, ook weer Velser aardewerk en Kinheim tapijten maar daarnaast speelgoed, industriële attributen, winterpret, wapens en penningen.

De meubelen bevinden zich door het hele museum.

In het gesloten depot bevinden zich naast nog een aanzienlijke hoeveelheid Velser aardewerk, prenten, schilderijen, tekeningen, grafieken, kaarten en diverse objecten.

Geplande verbouwing in 2018

Bovenstaande beschrijft de situatie in 2017. Het streven is om in 2019 opnieuw het gebouw onder handen te nemen. Dat zal gericht zijn op de bovenverdieping. De toegankelijkheid naar de eerste etage zal beter worden en de inrichting boven zal wijzigen. Een van de veranderingen is het verplaatsen van de ruimtes voor de tijdelijke tentoonstellingen naar de eerste etage. Verder zal op de eerste etage een educatieplek komen voor kinderen. Ook zal het gesloten depot in klimatologisch opzicht verbeterd worden. In de nieuwe situatie zal er geen open depot meer zijn voor het publiek.

Depot

Regelmatig, twee tot drie maal per jaar maakt het museum gebruik van objecten uit het gesloten depot voor tijdelijke tentoonstellingen.

Het museum wordt met grote regelmaat benaderd met vragen om bruiklenen. Uit het recente verleden kunnen we twee voorbeelden noemen. In 2006 hingen de rederijdersblazoenen in het Visserij Museum te Vlaardingen. Van 2015 tot 2016 is het keizersportret van Nero uitgeleend aan het Stadtmuseum Simeonstift in Trier, Duitsland, in verband met een tentoonstelling over Nero.

Regelmatig wordt het museum benaderd met vragen over Kinheim tapijten. Diverse gemeenten in Nederland zijn nog in het bezit van dergelijke tapijten. De gemeenten De Bilt en Leiden riepen de hulp in van Museum Kennemerland voor onderzoek naar hun tapijten. De Carnegiëstichting in Den Haag heeft het museum om hulp gevraagd bij een dreigende afstoting van een groot vloertapijt, dat in het Vredespaleis ligt.

Tevens zijn er regelmatig particulieren die om informatie vragen naar tapijten. De vrijwilligers van het museum doen hun best om op deze vragen een antwoord te geven.

Ook de voorwerpen met betrekking tot buitenplaatsen krijgen regelmatig in brede belangstelling. In 2008 deed museum Chateau Royal de Blois uit Lyon Frankrijk een beroep op het museum. Het ging over een onderzoek naar het schilderij 'Magdalena van Erp' echtgenote van Joost Baeck zoon van de eigenaar van Huize Scheybeeck in de vroege zeventiende eeuw.

onderzoek

Het museum is een instelling die algemeen nut beoogt (ANBI). Daarom wordt actief gewerkt met het systeem van in bruikleen afstaan en in bruikleen krijgen. Het tonen van eigen collectie in het huis van een ander museum komt nu nog weinig voor maar verdient meer aandacht.

kennis delen

Regelmatig wordt het museum bezocht door professionals en amateuronderzoekers die onderzoek willen doen naar specifieke onderwerpen. De vorige conservator, mevrouw Polak doet literatuuronderzoek naar het Velser aardewerk.

Verder is het museum bezig met een inventarisatie rondom Kinheim tapijten. Op basis van gegevens afkomstig uit de knoperij weten wij dat op tientallen locaties in Nederland tapijten geleverd zijn. Het is lang niet altijd bekend of deze tapijten zich nog op deze locaties bevinden; en zo ja, in welke staat zij zich bevinden. Wij worden in onze zoektocht gesteund door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Onze inventarisatie zou kunnen worden vervolgd door een wetenschappelijke studie, afgesloten met een publicatie.

Het museum werkt graag mee, hetzij door onderdelen van de collectie nader aan een onderzoek te onderwerpen ofwel door openstellen van de bibliotheek. Onze vrijwilligers staan deze onderzoeker graag ten dienste.

Ook scholen doen vaak een beroep op het museum. Leerlingen kunnen een bescheiden eigen tentoonstelling samenstellen. Regionale scholen worden ook ter plaatse geholpen met het samenstellen van leerthema's en bijpassende tentoonstellingen. Het museum stelt in overleg met de scholen lesbrieven samen en houdt speurtochten in het museum.

5. Behoud en beheer

5.1 restauratie

Om alle objecten in goede staat te houden is het nodig regelmatig controles uit te voeren. De hoogste prioriteit gaat naar objecten die dreigen een onomkeerbare schade op te lopen. Als beheerder van cultureel erfgoed zijn wij verplicht hier iets aan te doen, ongeacht de prijs.

Helaas is bij de verbouwing in 2016 het schilderij 'Gezicht in een der Hollandse Zeedorpen' (voorstellende Wijk aan Zee) van A.J. Eymer (1834) beschadigd. Bij de restauratie bleek dat achter het schilderij een niet-duurzame wasbedoeving was aangebracht waardoor de toestand van het schilderij te wensen over liet. Deze wasbedoeving is door de restaurateur verwijderd en vervangen door een nieuwe bedoeving.

Bij beschadiging van unieke objecten die een hoge museale waarde hebben is restauratie zeer wenselijk, maar moet dit worden afgewogen tegen de kosten. Een voorbeeld is de achterglasschildering van Jonas Zeuner uit 1776. Door de aard van de afbeelding, Marquette en de gebruikte techniek heeft dit object een hoge museale waarde. Maar het restaureren van achterglasschilderingen is een bijna uitgestorven ambacht. Wij zijn in contact met een restaurateur in Duitsland. We zoeken naar fondsen om dit project financieel mogelijk te maken.

We werken aan het opstellen van een meerjarenprogramma. In juni 2017 zijn alle schilderijen in de vaste opstelling door een deskundige restaurateur aan een nadere inspectie onderworpen. Van elk object is genoteerd welke restauraties wenselijk zijn en in welke volgorde tot actie moet worden overgegaan. Op korte termijn heeft dit een prioriteitenlijst opgeleverd van 5 objecten.

Twee schilderijen zijn op zeer korte termijn aan behandeling toe. De portretten van Boudewijn Schot en Johanna Regenmorter hangen in lijsten met houtworm die nog actief is. Bovendien is de vernis sterk vergeeld en zijn eerdere retouches lelijk uitgevoerd. Na behandeling zullen de afbeeldingen veel beter tot hun recht komen.

Ook urgent is het schilderij van Suzanna Boudewijnsdochter. Het is niet beschadigd, maar door vuil, verfvlies, en slechte retouches is de kracht van de afbeelding vrijwel verdwenen. Toen zij geschilderd werd moet Suzanna een mooie karaktervolle jonge dame in een prachtige rode jurk zijn geweest. Dat kan in al zijn glorie worden hersteld.

Het grote portret van Johann van Beverwijk, geschilderd door Pieter van Anraadt, is erg vuil. Er zit een zichtbare beschadiging naast het hoofd van Johann. Het vernis is onregelmatig opgebracht en sterk vergeeld. Bovendien staat het doek bol in de lijst. Voor dit portret geldt dezelfde overweging als voor de vorigen: na behandeling zijn dit topstukken die het verdienen een ereplaats te krijgen.

Tenslotte dient vermeld te worden dat de keizersportretten slecht in hun lijsten zitten. De verbindingen tussen de houten panelen waarop ze zijn geschilderd ogen zeer kwetsbaar.

De overige schilderijen en blazoenen zijn in redelijke staat.

5.2 Klimaat

De meeste objecten in de vaste opstelling worden in vitrines tentoongesteld. De objecten op de begane grond zijn kwetsbaar. Temperatuurschommelingen in de buitenlucht en de entree voor de bezoekers zijn kritieke aandachtspunten.

De ideale luchtvochtigheid is 50-55%. Te hoge vochtigheid is schadelijk voor metalen voorwerpen, te laag is schadelijk voor hout en papier.

Door middel van losse bevochtigers en ontvochtigers wordt aan klimaatbeheersing gedaan. De apparaten staan, afhankelijk van de noodzaak, in alle museale ruimten. Ze staan volgens advies opgesteld en worden regelmatig schoongehouden.

De centrale verwarming staat constant op een door CEN-H geadviseerde temperatuur van 19 graden.

Over het algemeen is het klimaat na de verbouwing beter geworden. In de situatie voor de verbouwing werden de objecten direct blootgesteld aan de buitenlucht wanneer bezoekers binnenkwamen. Dat is gelukkig verleden tijd. Bezoekers komen nu via een halletje in het niet-museale deel van het gebouw. Dat is een verbetering voor het klimaat, maar bezoekers hebben nog te weinig besef van het belang dat de glazen deuren naar het museale deel altijd dicht moeten staan. De gastheren- en dames letten hier streng op.

Het constant houden van de temperatuur gaat redelijk. Het museum houdt de schommelingen in de binnentemperatuur bij via statistieken. Met de huidige apparatuur zijn te grote schommelingen niet te verhelpen.

Het constant houden van de luchtvochtigheid is moeilijker. Dat is vooral te zien aan statistieken van ruimtes die in (indirect) contact staan met de buitenlucht, zoals de grote zaal. De schommelingen zijn nu te groot.

Er is nu een tekort aan droogcapaciteit. Een aantal apparaten is aan het eind van hun technische levensduur. Van één of twee is niet duidelijk of ze überhaupt nog werken.

Op korte termijn zijn bevochtigers en ontvochtigers nodig. Het gaat om 18 apparaten. Hier is een investering van € 18.000,- mee gemoeid. Vervanging kan wellicht gefaseerd worden uitgevoerd. Prioriteit heeft de benedenverdieping. De apparaten die nog werken kunnen tijdelijk naar boven. De apparaten op de bovenverdieping worden vervangen als de bovenverdieping wordt verbouwd.

Naast de vaste opstelling beschikt het museum over een depotruimte op de eerste verdieping. Dit depot is niet optimaal, met name de klimatologische omstandigheden vragen aandacht. De temperatuur is beperkt beïnvloedbaar, het is zomers warm. Het dak is niet geïsoleerd.

Tijdens de verbouwing zijn verbeteringen aangebracht. De vitrages met een metalen coating voor de ramen van de benedenverdieping zijn verwijderd. De ramen zijn van uv-werende folie.

De verlichting bestaat in alle ruimten uit tl-verlichting (nr 93), hier en daar geaccentueerd door halogeen verlichting. Het gesloten depot is verduisterd.

Bij de financiering moet gelet worden op de rol van de gemeente. Het museum heeft zaken van de gemeente in langdurig bruikleen, zoals o.a. de rederijersblazoenen. De

instandhoudingskosten komen al geruime tijd voor rekening van het museum. Het is billijk als (ook) de eigenaar van deze kunstobjecten bijdraagt aan de kosten van instandhouding

Op korte termijn dient een aantal bevochtigers en ontvochtigers vervangen te worden. Verder is er permanent aandacht nodig voor de glazen entree deur naar het museum. Deze dient altijd gesloten te zijn. Bezoekers gaan hier regelmatig slordig mee om omdat zij zich niet bewust zijn van de klimaatcontrole achter de deur.

6. Collectievorming

Het karakteristiek van Museum Kennemerland zit in de voor de regio typerende collectie waaronder bijvoorbeeld een grote hoeveelheid voorwerpen afkomstig van de Kennemer Potterij uit Beverwijk en de Tapijtknoperij Kinheim uit Velsen. Beide bedrijven waren in het begin van de 20e eeuw toonaangevend voor de regio, die voornamelijk bekend stond om haar tuinbouw. In het museum kan men ook andere kwalitatieve punten uit de regio ervaren en bestuderen, in bijvoorbeeld een presentatie van buitenplaatsen die de regio rijk was. Deze hebben een groot deel van de huidige vorm van de regio bepaald en zijn daardoor zeer interessant om in het museum aan bod te laten komen.

6.1 Verzamelen

Het museum stelt zich ten doel die voorwerpen en beeldmaterialen te verzamelen die afzonderlijk of in samenhang de geschiedenis van Midden-Kennemerland en zijn bewoners in beeld brengen. Deze voorwerpen hebben een direct verband met kunst, nijverheid, (dagelijks) gebruik en recreatie in de regio.

Verzamelen kan zowel actief als passief gebeuren. Actief verzamelen wil zeggen dat Museum Kennemerland op zoek gaat naar objecten die binnen het verzamelbeleid passen en deze probeert te verwerven. Passief verzamelen houdt in dat Museum Kennemerland objecten verwerft uit schenkingen of legaten. Museum Kennemerland neemt niet alle schenkingen aan. Voordat een schenking wordt geaccepteerd wordt bekeken of deze in het collectieprofiel past en of er geen sprake is van verdubbeling. Sinds 2008 is een Protocol Schenken/lenen in gebruik.

Bovendien wordt bij de eigendomsoverdracht schriftelijk vastgelegd dat de ontvangende partij vrij over het object kan beschikken. Het kan betekenen dat het object na verloop van tijd weer wordt afgestoten.

Dit betekent dat Museum Kennemerland een actief verzamelbeleid voert ten aanzien van haar deelcollecties. Het bestuur meent dat een actief verzamelbeleid van belang is voor de dynamiek van de collecties en het museum. Hierbij wordt niet alleen gedacht aan historische voorwerpen maar ook aan eigentijdse voorwerpen die op termijn museale betekenis krijgen.

Voor aankopen van voorwerpen of andere items is een beperkt budget beschikbaar. Wanneer bijvoorbeeld een interessant voorwerp onderhands of via de veiling wordt aangeboden, dan worden ad hoc pogingen ondernomen om sponsors te vinden. In het ene geval lukt dat wel, zoals met het schilderij van het Groene Poortje van J. Ekels, maar in andere gevallen niet. Het museum is dan ook van mening dat het aankoopbudget moet worden verruimd. Naast het aankopen van voorwerpen voor de kerncollectie, zal het museum ook in staat moeten zijn om alert te reageren op gelegenheden tot incidentele aanwinsten voor de andere collectiegebieden wanneer die zich voordoen.

Het museumbestuur zal zich inzetten voor het verwerven van gelden voor de aankoop van nieuwe voorwerpen, met name voor de kerncollecties, alsmede voor belangrijke ontwikkelingen die het museum wil doormaken waarbij extra middelen nodig zijn. Het geld

dat via de in november 2009 gevormde Vriendenclub binnenkomt wordt gereserveerd voor het Aankoop- en Restauratiefonds.

6.2 Ontzamelen

In de tijd dat het museum nog een Oudheidkamer was, is niet kritisch omgegaan met het verwerven van objecten. Wat werd aangeboden aan het museum werd meestal ook geaccepteerd. Dit heeft geleid tot een rijke verzameling, maar anno 2017 zijn we aan herziening toe. Mede door de beperkte depotruimte is het zaak de criteria strenger te hanteren. Vooral objecten waarbij een band met de regio ontbreekt worden kritisch op hun museale waarde getoetst. Ook objecten die niet authentiek zijn of die in elke regio van Nederland te vinden zijn komen eventueel voor afstoting in aanmerking.

Afstoten komt aan de orde wanneer het museum haar collectie wil verbeteren. In de komende tijd zal het bestuur zorgvuldig afwegen welke objecten voor afstoting in aanmerking komen. Inmiddels is besloten om de Indonesische speren, de pistolen en de schaatsen af te stoten. De Indonesische speren zijn naar Bronbeek gegaan.

Het afstoten van objecten is geen eenvoudige zaak. In principe zal Museum Kennemerland de Leidraad volgen voor het afstoten van museale objecten, de LAMO. De LAMO is gebaseerd op de Ethische Code die door de International Council of Museums is opgesteld. De LAMO-regeling geeft een complete beschrijving van het proces van afstoten. Wij vermelden hier de belangrijkste punten uit deze regeling.

Uitgangspunten LAMO

- Het bestuur dient op inhoudelijke gronden een besluit te nemen voor afstoting van objecten.
- Het doel van het afstoten is om te komen tot verbetering van kwaliteit en samenstelling van de collectie.
- De criteria voor afstoten dienen zorgvuldig, transparant en verantwoord genomen te worden.
- Maak een selectie van af te stoten objecten op zorgvuldige, transparante en verantwoorde wijze.
- Bepaal de cultuurhistorische waarde (d.m.v. het Deltaplansysteem, A-B-C status)
- Vraag zo nodig advies aan derden/deskundigen bij selectie van de objecten.
- Retourneer bruiklenen aan bruikleengevers.
- Afstoten van bruiklenen kan alleen als eigenaar bekend is of toestemming heeft gegeven.
- Af te stoten objecten eerst aanbieden aan andere musea.
- Bij het afstoten van objecten dienen deze per object gedocumenteerd te worden.
- Verkoop van rest objecten bij voorkeur via een veiling.
- Opbrengsten uit verkoop komen t.b.v. het aankoopbeleid, restauratie en conservering.
- De gehele afstotingsprocedure dient zorgvuldig gedocumenteerd te worden.
- Denk aan communicatie naar buiten m.b.t. afstoting.

De LAMO richtlijnen zijn streng en sommigen leiden momenteel tot discussies binnen de museale wereld. Op onderdelen volgt Museum Kennemerland de gewijzigde meningen over de LAMO binnen de ledenvergadering van de Museumvereniging van september 2011. Zij stelt zich ook op het standpunt dat in uitzonderlijke situaties objecten die niet onder de kerncollecties en onder de ondersteunende collectie vallen, op de vrije markt verkocht

moeten kunnen worden en dat er uitzonderingen 'op de regel' mogelijk zijn. De financiële opbrengsten dienen dan ter beschikking te komen aan de collectie of aan het museum.

6.3 Schenkingen en bruiklenen

Om de collecties te ondersteunen is sinds 2008 het Protocol Schenken/Lenen in gebruik. Volgens dit protocol worden schenkingen en bruiklenen door middel van een intentieverklaring aangeboden aan het museum, bij voorkeur vergezeld van een foto. Het aangeboden object kan bedoeld zijn voor een (tijdelijke) tentoonstelling of voor definitieve overdracht aan het museum. Een commissie vergadert elke eerste maandag van de maand en beoordeelt de binnengekomen aanbiedingen. De conservator doet een eerste inschatting en neemt zo nodig contact op met de schenker of bruikleengever voor nadere informatie. Het bestuur besluit tot aanvaarden van de schenking of de bruikleen. Wanneer het object past in de tentoonstelling of in de museale collectie wordt er een schriftelijk schenking- of bruikleenovereenkomst opgesteld. Wanneer een object is aangenomen, wordt deze geregistreerd. In de schenkingsakte is opgenomen dat het museum vrij over een object kan beschikken. Het museum kan tot afstoten besluiten wanneer het niet (meer) past in de collectie.

Wanneer een schenking in het vooruitzicht wordt gesteld dan wordt de schenker gevraagd een intentieverklaring op te stellen.

De schenker kan aangeven of hij/zij er prijs op stelt dat de naam bekend wordt. Bij oudere schenkingen wordt de naam van de schenker niet vermeld, in verband met de wet op de privacy.

Een bruikleen blijft eigendom van de bruikleengever totdat de bruikleen wordt geretourneerd. Langdurige bruiklenen staan geregistreerd in het collectieregistratiesysteem. Wanneer de bruikleen wordt geretourneerd wordt deze verwijderd uit het registratiesysteem.

Er kan zich een probleem voordoen wanneer de bruikleengever niet meer te achterhalen is of de bruikleengever weigert de bruikleen terug te nemen.

In de eerste situatie is handhaving van de status quo een optie. Ook is mogelijk dat het museum een termijn stelt aan de bruikleengever. Het is om deze reden belangrijk langdurig bruikleenovereenkomsten regelmatig te controleren.

In de tweede situatie kan worden overwogen om de bruikleen aan het museum te schenken, de bruikleennemer zoekt een andere bruikleennemer of men verzoekt de rechter om de bruikleengever te verplichten de bruikleen terug te nemen.

Collectievorming door middel van langdurige bruiklenen wordt niet actief nagestreefd, tenzij er een gereede kans bestaat dat het bruikleen in de toekomst tot de vaste collectie zal gaan behoren dan wel afkomstig zijn van andere musea of van het Instituut Collectie Nederland. Met betrekking tot particuliere voorwerpen wordt een uitzondering gemaakt op deze beleidslijn wanneer er sprake is van een bijzonder of interessant voorwerp.

De mogelijkheid tot collectievorming en -uitbreiding via schenkingen en legaten wordt op alle verzamelterreinen actief bevorderd. Elke maand vergadert een kleine commissie over de binnengekomen aanbiedingen.

7.Registratie en Documentatie

7.1 registratie, documentatie en presentatie aan het publiek

De collecties zijn geregistreerd, beschreven en gedocumenteerd met behulp van het Zijper Collectie Beheer Systeem (afgekort ZCBS). Dit systeem is ontwikkeld voor niet-commerciële culturele instellingen, zoals kleine musea en historische verenigingen. Via het server georiënteerde ZCBS zijn de collecties ook wereldwijd online toegankelijk en doorzoekbaar gemaakt voor het publiek via het webadres www.museumbeverwijk.nl. Het publiek kan ook via een webformulier per getoond item reageren. Hierdoor kan waardevolle informatie over de items binnenkomen.

Uiteraard is het zeer belangrijk de ZCBS data op een goede wijze zeker te stellen door regelmatig een back-up te maken.

Bijna 70 musea, oudheidskamers en historische kringen in Nederland werken met het ZCBS. Het systeem wordt gedragen en gezamenlijk ondersteund door de gebruikers van de deelnemende organisaties.

Het ZCBS wordt voor uiteenlopende doelen gebruikt, zoals beeldbanken, objecten, bibliotheken, documenten en tijdschriften. Het systeem heeft grote voordelen, zowel voor de vrijwilligers die gegevens invoeren als voor de bezoekers van de website. Met behulp van meerdere trefwoorden kan men zoeken naar :

- Objecten (ca 4450 titels)
- Boeken en tekstmedia (ca 2808 titels)
- Beeldbank met een breed spectrum aan foto's, fotoalbums, prentbriefkaarten, video's en andere beeld dragers (ca 8000 titels)
- Documentenbank (in opbouw)

Het is binnen het ZCBS systeem mogelijk slideshows op te zetten van het geregistreerde beeldmateriaal. Door zelf gekozen items in een bepaalde volgorde te plaatsen en van tekst te voorzien kan een thema worden toegelicht. Deze shows kunnen permanent lopen tijdens bezoeken van een tentoonstelling, desgewenst op een groot scherm.

Enkele medewerkers zijn al jaren bezig titels en bijbehorende informatie in te voeren. Inmiddels zijn ruim 15.000 objecten, boeken, foto's en ander beeldmateriaal voor het publiek online toegankelijk te maken. De ZCBS registratie van de collecties is praktisch op orde, maar blijft een voortdurende taak van de medewerkers. De bibliotheekboeken zijn eveneens geregistreerd in ZCBS. De registratie van de bibliotheek is in volle gang.

7.1 Beeld- en geluidmateriaal

De registratie, het scanwerk en de bewerkingen van het foto- en beeldmateriaal (afdrukken, negatieven, digitale foto's, video) is grotendeels uitgevoerd, maar nieuw materiaal blijft uiteraard binnenkomen. Ook is er voortdurend aandacht voor verbeteringen, aanvullingen en opmerkingen van het publiek.

De collectie is van een aanzienlijke omvang. Het museum staat soms voor de lastige afweging of ook beeldmateriaal van eigentijdse gebeurtenissen vastgelegd moet worden,

met het oog op de toekomst. Onlangs speelde dit bij de renovatie van de Wijkertunnel. De discussie daarover is nog niet afgerond.

De geregistreerde objecten zijn in het systeem voorzien van een objectnummer, een of meerdere foto's, het formaat, materiaalsoort, datum van verwerving en een beschrijving. Ook kunnen allerlei bijlagen worden toegevoegd. Dit kan in verschillende formaten (pdf, doc, jpg ed). De bijlagen kunnen een aanvulling zijn, maar kunnen ook dienen om taxatie- en restauratierapporten toe te voegen. ZCBS regelt tevens de uitleenregistratie.

Voor de bezoekers van de databanken op www.museumbeverwijk.nl functioneert een en ander naar behoren. Toch vinden we het nuttig om meer inzicht te krijgen in het zoekgedrag van bezoekers op de website. De gewenste informatie kan uit de logs van ZCBS gehaald worden. Intern gaan we de manier van registreren beter afstemmen op de trefwoorden (lemma's) van de deelcollecties. Het is wenselijk een thesaurus speciaal voor het Museum Kennemerland te ontwikkelen. Daarbij moet vooral de bestaande terminologie zoveel mogelijk gehandhaafd blijven om te voorkomen dat voortdurend mutaties moeten worden uitgevoerd.

Beeldmateriaal kan ook via YouTube worden weergegeven. Het museum heeft een eigen YouTube kanaal, waarop enkele films geplaatst zijn. Ook kan vanuit ZCBS gelinkt worden naar YouTube materiaal of kan een YouTube film "ingebod" afgespeeld worden. De collectie foto's en beeldmateriaal omvat ook circa 1400 prentbriefkaarten. In feite zijn dit foto's of fotobewerkingen die voorzien zijn van een tekst. Indien de achterzijde beschreven is wordt deze ook gescand en aan het item toegevoegd. Soms bevat een achterzijde interessante details.

De fysieke foto's en overig beeldmateriaal wordt in het gesloten depot bewaard. De ruimte is te klein en voldoet niet aan de benodigde klimatologische omstandigheden. Bij de gewenste verbouwing van de bovenverdieping zal het depot anders worden ingericht en vormt het beeldmateriaal een belangrijk aandachtspunt.

7.2 Bibliotheek

De bibliotheekcollectie van Museum Kennemerland en het Historisch Genootschap bestaat uit ongeveer 3.000 materialen. Het gaat hierbij niet alleen om gedrukte materialen zoals boeken en artikelen, maar ook om digitale media. Veel is geschonken vanuit privécollecties van inwoners uit de regio (al of niet betrekking hebbend op Kennemerland), aangeschaft werk betrekking hebbend op Midden-Kennemerland, regionale tijdschriften, krantenartikelen, werkstukken van studenten en onderzoekers.

We kunnen spreken van een kostbare cultuurhistorische collectie. Alle materialen zijn beschikbaar via de website www.museumbeverwijk.nl. De bibliotheek is opgenomen in het ZCBS. Het programma voorziet in het zoeken in alle aanwezige velden (titel, auteur, trefwoord en annotatie). Hiermee voldoet de collectie aan de eisen voor toegankelijkheid. Het systeem kan ingelezen worden in andere systemen. In 2016 is het systeem ingelezen door het systeem van de openbare bibliotheek IJmond. De collectie is daarmee ook ontsloten via de catalogus van de openbare bibliotheek.

De collectie kan fysiek worden geraadpleegd tijdens de openingstijden van het Huis van Geschiedenis.

Helaas is het (nog) niet mogelijk dat de bezoeker een document of boek zelf kan lezen via de computer.

Behalve boeken bevat de collectie ook digitaal materiaal, tijdschriften, kranten(artikelen) en brochures. Tevens bevat de collectie vele unieke thematisch verzamelde krantenknipsels, artikelen en pamfletten.